

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 11 kwietnia 2024 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja i uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Artykuł 6 ust. 1 – Zakres stosowania – Umowa zawarta z bankiem z siedzibą w państwie członkowskim przez konsumenta posiadającego obywatelstwo państwa trzeciego – Powództwo wytoczone przeciwko temu konsumentowi – Jurysdykcja sądu ostatniego znanego miejsca zamieszkania tego konsumenta na terytorium państwa członkowskiego

W sprawie C-183/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Polska) postanowieniem z dnia 27 lutego 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 marca 2023 r., w postępowaniu:

Credit Agricole Bank Polska S.A.

przeciwko

AB,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: O. Spineanu-Matei (sprawozdawczyni), prezes izby, J.-C. Bonichot i L. S. Rossi, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Emiliou,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna i S. Żyrek, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller i M. Hellmann, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: polski.

– w imieniu Komisji Europejskiej – J. Hottiaux i S. Noë, w charakterze pełnomocników,
podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 ust. 1 i art. 26 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2020, L 338, s. 12).
- 2 Wniosek ten został skierowany w ramach sporu, jaki zaistniał pomiędzy Credit Agricole Bank Polska S.A. z siedzibą w Polsce a AB, konsumentem, którego aktualny adres jest nieznany, w przedmiocie żądania zapłaty sumy pieniężnej, skierowanego przez ten bank do tego konsumenta z tytułu umowy o kredyt konsumencki.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 6, 15 i 18 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowią:
 - „(6) Celem zagwarantowania swobodnego przepływu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych niezbędnym i stosownym jest, aby przepisy o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń zostały określone w drodze aktu unijnego, który będzie wiążący i bezpośrednio stosowany.
 - [...]
 - (15) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i opierać się na zasadzie, że jurysdykcję w ogólności mają sądy miejsca zamieszkania pozwanego. [...]
 - [...]
 - (18) W sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów zawartych pomiędzy konsumentami i z zakresu prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne”.
- 4 Artykuł 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

5 Zgodnie z art. 5 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami ustanowionymi w sekcjach 2–7 niniejszego rozdziału”.

6 Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, jurysdykcja sądów każdego państwa członkowskiego jest określana, z zastrzeżeniem art. 18 ust. 1, art. 21 ust. 2 oraz art. 24 i 25, przez prawo tego państwa członkowskiego”.

7 Artykuł 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowi:

„Jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia z umowy, którą zawarła osoba, konsument, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby, jurysdykcję określa się na podstawie niniejszej sekcji, nie naruszając przepisów art. 6 i art. 7 pkt 5,

a) jeżeli chodzi o umowę sprzedaży na raty rzeczy ruchomych;

b) jeżeli chodzi o umowę pożyczki spłacanej ratami lub inną umowę kredytową, która przeznaczona jest na finansowanie kupna rzeczy tego rodzaju; lub

c) we wszystkich innych przypadkach – gdy druga strona umowy w państwie członkowskim, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania, prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub taką działalność w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa członkowskiego lub do kilku państw włącznie z tym państwem członkowskim, a umowa wchodzi w zakres tej działalności”.

8 Artykuł 18 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swojemu kontrahentowi przed sądem państwa członkowskiego, na którego terytorium kontrahent ten ma miejsce zamieszkania, albo bez względu na miejsce zamieszkania kontrahenta – przed sądem miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.

2. Kontrahent może wytoczyć powództwo przeciwko konsumentowi tylko przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania”.

9 Zgodnie z art. 26 tego rozporządzenia:

„1. Jeżeli sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na podstawie innych przepisów niniejszego rozporządzenia, uzyskuje on jurysdykcję, jeżeli pozwany przed tym sądem wda się w spór. Niniejszy przepis nie ma zastosowania, jeżeli pozwany wdaje się w spór w tym celu, aby podnieść zarzut braku jurysdykcji lub jeżeli inny sąd ma na podstawie art. 24 jurysdykcję wyłączną.

2. W sprawach, o których mowa w sekcjach 3, 4 lub 5, w których pozwanym jest ubezpieczający, ubezpieczony, uposażony z tytułu ubezpieczenia, poszkodowany, konsument lub pracownik, przed przyjęciem jurysdykcji na podstawie ust. 1 sąd zapewnia, aby pozwany został

poinformowany o prawie do zakwestionowania jurysdykcji sądu oraz o skutkach stawiennictwa lub jego braku”.

10 Zgodnie z art. 28 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia:

„1. Jeżeli pozwany mający miejsce zamieszkania w jednym państwie członkowskim zostaje pozwany przed sąd innego państwa członkowskiego, ale się nie stawi, sąd stwierdza z urzędu brak swej jurysdykcji, o ile jego jurysdykcja nie wynika z przepisów niniejszego rozporządzenia.

2. Sąd zawiesza postępowanie do czasu ustalenia, że pozwany miał możliwość uzyskania dokumentu wszczynającego postępowanie albo dokumentu równorzędnego w czasie umożliwiającym na przygotowanie obrony albo że podjęte zostały wszelkie niezbędne do tego czynności”.

11 Artykuł 62 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowi:

„1. W celu ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd stosuje swoje prawo.

2. Jeżeli strona nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, którego sądy rozpoznają sprawę [przed którego sądy wniesiono pozew], sąd w celu ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, stosuje prawo państwa członkowskiego”.

Prawo polskie

12 Zgodnie z brzmieniem art. 144 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 296), w wersji mającej zastosowanie w sporze zawisłym w postępowaniu głównym (zwanej dalej „k.p.c.”):

„Przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. [...]”.

13 Zgodnie z art. 69 § 3 k.p.c. mającym odpowiednio zastosowanie do kuratora wyznaczonego na podstawie art. 144 k.p.c.:

„Kurator ustanowiony na podstawie § 1 jest umocowany do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą”.

14 Artykuł 139¹ k.p.c. stanowi:

„§ 1. Jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–31 lub inny przepis szczególnie przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika.

§ 2. Powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika

albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 15 Pozwem wniesionym w dniu 22 grudnia 2021 r. do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, Polska), będącego sądem odsyłającym, Credit Agricole Bank Polska żąda zasądzenia od AB, konsumenta będącego obywatelem państwa trzeciego, zapłaty na swą rzecz kwoty pieniężnej 10 591,64 PLN (złotych polskich, około 2250 EUR), powiększonej o mające zastosowanie odsetki, oraz kosztów związanych z postępowaniem.
- 16 Podstawą tego pozwu jest umowa o kredyt konsumencki zawarta w dniu 16 lipca 2020 r. przez strony: powodową i pozwaną w postępowaniu głównym, który to kredyt był przeznaczony na zakup przez stronę pozwaną telefonu komórkowego. Wskazany w pozwie adres strony pozwanej odpowiadał temu figurującemu w umowie.
- 17 W dniu 30 marca 2022 r. referendarz sądowy w sądzie odsyłającym (zwany dalej „referendarzem sądowym”) wydał wobec AB nakaz zapłaty, w którym nakazał mu zapłacić stronie powodowej kwotę 10 591,64 PLN, powiększoną o kwotę odsetek umownych oraz pewną kwotę tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczonymi od dnia uprawomocnienia się nakazu zapłaty do dnia zażądaney zapłaty.
- 18 Przesyłka zawierająca odpis pozwu wraz z odpisem nakazu zapłaty i pouczeniami dla strony pozwanej została przesłana pod adres wskazany w pozwie. W dniu 5 maja 2022 r. poczta zwróciła przesyłkę jako nieodebraną przez adresata.
- 19 Stosownie do postanowień prawa krajowego referendarz sądowy zobowiązał pełnomocnika strony powodowej do doręczenia odpisów: pozwu oraz nakazu zapłaty za pośrednictwem komornika pod rygorem zawieszenia postępowania. Pismem z dnia 15 września 2022 r. pełnomocnik ten poinformował sąd odsyłający, że doręczenie to nie doszło do skutku, gdyż nikt pod wskazanym adresem nie znał takiej osoby.
- 20 Postanowieniem z dnia 4 października 2022 r. referendarz sądowy ustanowił dla tej strony pozwanej kuratora.
- 21 Pismem z dnia 26 października 2022 r. ten kurator złożył sprzeciw od nakazu zapłaty z dnia 30 marca 2022 r., w którym wskazał, że powód nie wykazał roszczenia co do wysokości. Wskazał on też, że nie udało mu się ustalić miejsca pobytu strony pozwanej, lecz nie złożył jednak zarzutu braku jurysdykcji międzynarodowej sądu odsyłającego do rozpoznania sporu w postępowaniu głównym, w zastosowaniu art. 17 i 18 rozporządzenia nr 1215/2012.
- 22 Kolejne czynności podejmowane przez ten sąd, pełnomocnika strony powodowej oraz kuratora pozwanego nie pozwoliły na ustalenie jego miejsca pobytu czy też zamieszkania. Dzięki tym czynnościom stwierdzono jedynie, że pozwany przybył do Polski w dniu 29 września 2017 r., że opuścił adres, pod którym był zameldowany w tym państwie członkowskim w 2018 r. i że w dniu dokonywania tych czynności nie był pozbawiony wolności na jego terytorium.

- 23 Zdaniem sądu odsyłającego nie jest wykluczone, że pozwany opuścił terytorium Polski, ale nie można tego ustalić z całą pewnością, gdyż na granicach lądowych Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami będącymi stronami układu z Schengen nie przeprowadza się kontroli granicznej.
- 24 Sąd odsyłający zastanawia się przede wszystkim, czy, uwzględniając art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, winien on rozstrzygnąć zagadnienie swej jurysdykcji wyłącznie w oparciu o przepisy prawa krajowego czy też zgodnie z określonymi w tym rozporządzeniu jednolitymi zasadami określania jurysdykcji.
- 25 Zdaniem tego sądu z orzecznictwa wypracowanego w wyrokach z dnia 17 listopada 2011 r., *Hypoteční banka* (C-327/10, EU:C:2011:745), i z dnia 15 marca 2012 r., *G* (C-292/10, EU:C:2012:142) wynika, że zastosowanie krajowych zasad określania jurysdykcji zamiast jednolitych zasad określania jurysdykcji jest możliwe tylko wtedy, gdy sąd, przed który wniesiono pozew, dysponuje wiarygodnymi poszlakami pozwalającymi stwierdzić, że pozwany, obywatel Unii niemający miejsca zamieszkania w państwie członkowskim wspomnianego sądu, zamieszkuje w rzeczywistości poza terytorium Unii Europejskiej.
- 26 Sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy to orzecznictwo winno mieć również zastosowanie w sytuacji takiej jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której dana strona pozwana jest osobą niemającą obywatelstwa żadnego z państw członkowskich, lecz prawdopodobnie zamieszkującą na terytorium danego państwa członkowskiego. Zauważa on, że konieczność przestrzegania usankcjonowanej w prawie Unii zasady skutecznej ochrony prawnej, w szczególności w odniesieniu do konsumentów, może przemawiać za udzieleniem twierdzącej odpowiedzi na to pytanie.
- 27 Sąd odsyłający zastanawia się następnie, czy, biorąc pod uwagę art. 26 rozporządzenia nr 1215/2012, możliwe jest przyjęcie, że strona pozwana w postępowaniu głównym wdała się w spór i – co za tym idzie – uznała jurysdykcję sądu, przed który wniesiono pozew, ze względu na to, iż to postępowanie jest prowadzone przy udziale wyznaczonego dla niej kuratora.
- 28 Sąd odsyłający wyjaśnia, że instytucja curator absentis ma zapewnić prawo do sądu stronie powodowej, która z przyczyn od siebie niezależnych może nie być w stanie ustalić aktualnego miejsca zamieszkania strony pozwanej. Podnosi on, że, jak wynika to z orzecznictwa wypracowanego w wyrokach z dnia 2 kwietnia 2009 r., *Gambazzi* (C-394/07, EU:C:2009:219), i z dnia 17 listopada 2011 r., *Hypoteční banka* (C-327/10, EU:C:2011:745), choć możliwość prowadzenia postępowania bez poinformowania strony pozwanej – po doręczeniu pozwu, tak jak w postępowaniu głównym, kuratorowi wyznaczonemu przez sąd, przed który wniesiono pozew – ogranicza prawo tej strony pozwanej do obrony, ograniczenie takie jest uzasadnione ze względu na przysługujące stronie powodowej prawo do skutecznej ochrony sądowej.
- 29 Niemniej jednak sąd odsyłający ma wątpliwości co do tego, czy kurator ustanowiony dla nieznanego z miejsca pobytu konsumenta może poprzez wdanie się w spór zaakceptować jurysdykcję sądu, który w rzeczywistości jest niewłaściwy na gruncie rozporządzenia nr 1215/2012.
- 30 W tym względzie sąd odsyłający podnosi, że sprawa zawisła w postępowaniu głównym różni się od tej zakończonej wyrokiem z dnia 10 października 1996 r., *Hendrikman i Feyen* (C-78/95, EU:C:1996:380), w którym Trybunał rozstrzygnął, że wdanie się w spór przez przedstawiciela procesowego, któremu pozwany nie udzielił pełnomocnictwa, nie może być interpretowane jako

wdanie się w spór przez pozwanego. W niniejszym przypadku kurator dla strony pozwanej w postępowaniu głównym został bowiem ustanowiony zgodnie z prawem krajowym i jest umocowany do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą zawisłą w postępowaniu głównym w imieniu tej strony, której miejsce pobytu podczas tego postępowania pozostawało nieznane.

- 31 Według tego sądu z art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012 wynika, że, aby możliwe było przyjęcie, iż konsument zaakceptował jurysdykcję sądu, która nie wynika z tego rozporządzenia, a w szczególności z jego art. 18 ust. 2, konieczne jest pouczenie go o prawie do zakwestionowania jurysdykcji tego sądu oraz o skutkach stawiennictwa przed nim lub jego braku. Tak więc uznanie, że to pouczenie konsumenta może być zastąpione przez pouczenie zastępującego go kuratora, sprzeciwiałoby się zasadniczemu celowi art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012, którym jest ochrona tego właśnie konsumenta.
- 32 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 6 ust. 1 rozporządzenia [nr 1215/2012] należy interpretować w ten sposób, że przepisy wskazanego rozporządzenia znajdują zastosowanie do określenia jurysdykcji w sprawie przeciwko konsumentowi nieznanemu z miejsca pobytu, niebędącemu obywatelem żadnego z państw członkowskich, co do którego z jednej strony wiadome jest, że posiadał ostatnie znane miejsce pobytu w państwie członkowskim, z drugiej zaś – istnieją wiarygodne dane pozwalające przyjąć, że nie zamieszkuje już na terytorium tego państwa członkowskiego, gdy brak jest jednak wiarygodnych danych pozwalających przyjąć, że opuścił terytorium Unii i powrócił do państwa, którego jest obywatelem?
- 2) Czy art. 26 ust. 1 i 2 rozporządzenia [nr 1215/2012] należy interpretować w ten sposób, że wdanie się w spór przez kuratora ustanowionego zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego dla reprezentowania tego konsumenta nieznanego z miejsca pobytu, zastępuje wdanie się w spór przez tego konsumenta i pozwala na przyjęcie istnienia jurysdykcji sądu państwa członkowskiego mimo istnienia wiarygodnych danych pozwalających przyjąć, że konsument nie zamieszkuje już na terytorium tego państwa członkowskiego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 33 W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że, w zakresie, w jakim rozporządzenie nr 1215/2012 uchyla i zastępuje rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1), które z kolei zastąpiło Konwencję z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienioną późniejszymi konwencjami dotyczącymi przystąpienia nowych państw członkowskich do tej konwencji (zwaną dalej „konwencją brukselską”), dokonana przez Trybunał wykładnia przepisów tych ostatnich instrumentów prawnych obowiązuje także w odniesieniu do wykładni rozporządzenia nr 1215/2012, jeżeli przepisy te można uznać za im „równoważne” (wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Verein für Konsumenteninformation, C-343/19, EU:C:2020:534, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 34 W drugiej kolejności stwierdzić należy, że sąd odsyłający odnosi się, zarówno w uzasadnieniu wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, jak i w samych pytaniach prejudycjalnych, na przemian do miejsca pobytu i miejsca zamieszkania strony pozwanej w postępowaniu głównym.
- 35 Należy zaś zauważyć, że w rozporządzeniu nr 1215/2012 mowa jest jedynie o pojęciu „miejsca zamieszkania”, które stanowi ogólny łącznik umożliwiający ustalenie międzynarodowej jurysdykcji sądu zgodnie z art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia.
- 36 W tym względzie, jak wynika wyraźnie ze sprawozdania Paula Jenarda dotyczącego Konwencji z dnia 27 września 1986 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1979, C 59, s. 1), którego komentarze dotyczące ustalania miejsca zamieszkania są również istotne przy dokonywaniu wykładni rozporządzenia nr 1215/2012, dokonany przez prawodawcę unijnego wybór zastosowania kryterium miejsca zamieszkania, a nie – jego pobytu czy też obu tych kryteriów łącznie, był uzasadniony koniecznością uniknięcia mnożenia się możliwych jurysdykcji.
- 37 Podobnie jak ma to miejsce w przypadku konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, ze zmianami i rozporządzenia nr 44/2001, w rozporządzeniu nr 1215/2012 nie zdefiniowano pojęcia „miejsca zamieszkania względnie siedziby”. Artykuł 62 ust. 1 tego rozporządzenia, dla celów ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania na terytorium danego państwa członkowskiego, odsyła bowiem do prawa państwa członkowskiego, przed którego sądy wniesiono pozew. Zgodnie z brzmieniem art. 62 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012, „[j]eżeli strona nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, którego sądy rozpoznają sprawę [przed którego sądy wniesiono pozew], sąd w celu ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, stosuje prawo tego państwa członkowskiego”.
- 38 Uwzględniając całokształt powyższych rozważań, należy zauważyć, że to do sądu odsyłającego należy ustalenie swej jurysdykcji do rozpoznania sporu w postępowaniu głównym z uwzględnieniem pojęcia „miejsca zamieszkania względnie siedziby” tak, jak jest ono ustalane w prawie polskim.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 39 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że, w sytuacji gdy ostatnie znane miejsce pobytu będącego konsumentem pozwanego obywatela państwa trzeciego znajduje się na terytorium państwa członkowskiego sądu, przed który wniesiono pozew, a sąd ten nie jest w stanie ustalić aktualnego miejsca zamieszkania tego pozwanego ani też nie dysponuje poszlakami pozwalającymi stwierdzić, że zamieszkuje on w rzeczywistości na terytorium innego państwa członkowskiego czy też opuścił terytorium Unii, jurysdykcja w tej sprawie jest określana przez prawo państwa członkowskiego tego sądu.
- 40 Należy przypomnieć, że rozporządzenie nr 1215/2012 ma na celu ujednoczenie przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych, ustanawiając w wysokim stopniu przewidywalne przepisy o jurysdykcji. Celem realizowanym przez to rozporządzenie jest wzmocnienie pewności prawa polegające na poprawie ochrony prawnej osób zamieszkałych w Unii Europejskiej poprzez to, iż powód może bez trudu stwierdzić, do jakiego sądu może lub

powinien się zwrócić, a pozwany może przewidzieć, przed jakim sądem może zostać wniesione przeciwko niemu powództwo (wyrok z dnia 4 października 2018 r., Feniks C-337/17, EU:C:2018:805, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 41 Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, jurysdykcja sądów każdego z państw członkowskich jest określana przez prawo tego państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem zastosowania jego art. 18 ust. 1, art. 21 ust. 2 oraz art. 24 i 25.
- 42 W zakresie, w jakim art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 daje możliwość stosowania, zamiast wskazanych w nim jednolitych zasad określania jurysdykcji, przepisów prawa poszczególnych państw członkowskich, przyjmowana do celów stosowania tego przepisu przesłanka, a mianowicie brak miejsca zamieszkania na terytorium danego państwa członkowskiego, winna być interpretowana w sposób ścisły.
- 43 Przyjmowanie takiej ścisłej interpretacji jest uzasadnione tym bardziej w przypadku, gdy strona pozwana ma status konsumenta i z tego względu jest objęta, zgodnie z art. 18 rozporządzenia nr 1215/2012, ochroną zwiększoną wskutek ustanowienia szczególnej reguły jurysdykcyjnej powierzającej spory, których jest ona stroną, sądom państwa członkowskiego, na którego terytorium ma on miejsce zamieszkania. Nie można bowiem wykluczyć, że taki konsument mógłby utracić tę ochronę w przypadku zastosowania reguł jurysdykcyjnych ustalonych w prawie krajowym.
- 44 Jest to powód, dla którego, w przypadku gdy miejsce zamieszkania będącego konsumentem pozwanego pozostaje nieznane, Trybunał rozstrzygnął, że art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, który został sformułowany w sposób w istocie równoważny brzmieniu art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, ma zastosowanie tylko wtedy, gdy sąd krajowy dysponuje poszlakami pozwalającymi stwierdzić, że ów pozwany zamieszkuje w rzeczywistości poza terytorium Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 17 listopada 2011 r., Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, pkt 42; z dnia 15 marca 2012 r., G, C-292/10, EU:C:2012:142, pkt 42).
- 45 Trybunał uznał natomiast, iż, w sytuacji gdy sąd krajowy nie dysponuje poszlakami pozwalającymi stwierdzić, że ów pozwany konsument zamieszkuje w rzeczywistości poza terytorium Unii i nie jest w stanie ustalić aktualnego miejsca zamieszkania tego konsumenta, przewidziana w art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001, obecnie art. 18 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012 szczególna reguła jurysdykcyjna, zgodnie z którą powództwo skierowane wobec danego konsumenta przez drugą stronę umowy należy wnieść przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium ten konsument ma miejsce zamieszkania, odnosi się również do ostatniego znanego miejsca zamieszkania tego konsumenta (wyrok z dnia 17 listopada 2011 r., Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, pkt 42).
- 46 Sąd odsyłający zastanawia się, czy orzecznictwo przytoczone w pkt 44 i 45 niniejszego wyroku ma również zastosowanie w sytuacji takiej, jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której pozew został wniesiony przeciwko konsumentowi, który nie jest obywatelem państwa członkowskiego, tylko państwa trzeciego, a jego ostatnie znane miejsce pobytu znajduje się na terytorium państwa członkowskiego sądu, przed który wniesiono ten pozew, a nie można z pewnością ustalić, że ten konsument opuścił terytorium tego państwa czy też terytorium Unii.

- 47 W tym względzie należy zauważyć, że, jak zostało przypomniane w pkt 35 niniejszego wyroku, rozporządzenie nr 1215/2012 opiera się na kryterium miejsca zamieszkania pozwanego, nie zaś – na kryterium jego obywatelstwa. Artykuł 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi bowiem, że osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium danego państwa członkowskiego mogą być pozowane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego.
- 48 Tak więc wskazana w pkt 45 niniejszego wyroku reguła jurysdykcyjna opierająca się na ostatnim znanym miejscu zamieszkania pozwanego konsumenta na terytorium jednego z państw członkowskich ma zastosowanie niezależnie od obywatelstwa tego konsumenta.
- 49 Uwzględniając całokształt powyższych rozważań, odpowiedź na pytanie pierwsze brzmi następująco: art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że, w sytuacji gdy ostatnie znane miejsce pobytu będącego konsumentem pozwanego obywatela państwa trzeciego znajduje się na terytorium państwa członkowskiego sądu, przed który wniesiono pozew, a sąd ten nie jest w stanie ustalić aktualnego miejsca zamieszkania tego pozwanego ani też nie dysponuje poszlakami pozwalającymi stwierdzić, że zamieszkuje on w rzeczywistości na terytorium innego państwa członkowskiego czy też opuścił terytorium Unii Europejskiej, jurysdykcja do rozpoznania sporu w tej sprawie nie jest określana przez prawo państwa członkowskiego tego sądu, lecz przez art. 18 ust. 2 tego rozporządzenia, zgodnie z którym właściwy do rozpoznania sporu w tej sprawie jest sąd okręgu, w którym znajduje się ostatnie znane miejsce zamieszkania tego pozwanego.

W przedmiocie pytania drugiego

- 50 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy art. 26 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że wdanie się w spór przez kuratora ustanowionego przez sąd dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego konsumenta jest równoważne z wdaniem się w spór przez tego pozwanego konsumenta i pozwala zatem na przyjęcie jurysdykcji międzynarodowej tego sądu.
- 51 Na wstępie należy przypomnieć, że art. 26 rozporządzenia nr 1215/2012 znajduje się w jego rozdziale II obejmującym sekcję 7, zatytułowaną „Umowa dotycząca jurysdykcji”.
- 52 W art. 26 ust. 1 tego rozporządzenia została ustanowiona reguła jurysdykcyjna mająca za podstawę wdanie się przez pozwanego w spór w odniesieniu do wszystkich postępowań, w przypadku których jurysdykcja sądu, przed który wniesiono pozew, nie wynika z innych przepisów tego rozporządzenia, z wyjątkiem tych, do których znajduje zastosowanie reguła jurysdykcji wyłącznej na mocy art. 24 tego samego rozporządzenia, w przypadku których wdanie się pozwanego w spór przed danym sądem nie będzie skutkowało jego jurysdykcją z uznania.
- 53 W przypadku spraw dotyczących ubezpieczenia, umów zawartych pomiędzy konsumentami i z zakresu prawa pracy art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012 nakłada na sąd, który uważa się za właściwy do ich rozpoznania na mocy ust. 1 tego artykułu, obowiązek pouczenia słabszej strony sporu, zanim się uzna za właściwy do jego rozpatrzenia. Tak więc, w sytuacji gdy pozwany konsument wda się w spór przed sądem innym niż sąd właściwy dla jego miejsca zamieszkania zgodnie z art. 18 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012, sąd, przed który wniesiono pozew, ma obowiązek zapewnienia, że został on poinformowany o prawie do zakwestionowania jurysdykcji sądu oraz o skutkach stawiennictwa lub jego braku.

- 54 Z powyższego wynika, że kwestia wyboru jurysdykcji wskutek wdania się w spór przez pozwanego konsumenta czy też, w odpowiednim przypadku, przez wyznaczonego dlań kuratora, powstaje jedynie w przypadku, gdy sąd, przed który wniesiono pozew, nie uznaje się za właściwy do rozpoznania sporu w tej sprawie na podstawie przepisów innych niż art. 26 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012.
- 55 W niniejszym przypadku zaś, jak wynika z odpowiedzi na pytanie pierwsze, w braku ustalenia miejsca zamieszkania tego konsumenta i w braku przesłanek świadczących o tym, że rzeczywiście opuścił on terytorium Unii, sąd odsyłający wywodzi swą jurysdykcję z art. 18 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012, jako sąd właściwy ze względu na ostatnie znane miejsce zamieszkania tego konsumenta.
- 56 Tak więc ze względu na odpowiedź udzieloną na pytanie pierwsze nie ma potrzeby odpowiadania na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 57 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 6 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych

należy interpretować w ten sposób, że:

w sytuacji gdy ostatnie znane miejsce pobytu będącego konsumentem pozwanego obywatela państwa trzeciego znajduje się na terytorium państwa członkowskiego sądu, przed który wniesiono pozew, a sąd ten nie jest w stanie ustalić aktualnego miejsca zamieszkania tego pozwanego ani też nie dysponuje poszlakami pozwalającymi stwierdzić, że zamieszkuje on w rzeczywistości na terytorium innego państwa członkowskiego czy też opuścił terytorium Unii Europejskiej, jurysdykcja do rozpoznania sporu w tej sprawie nie jest określana przez prawo państwa członkowskiego tego sądu, lecz przez art. 18 ust. 2 tego rozporządzenia, zgodnie z którym właściwy do rozpoznania sporu w tej sprawie jest sąd okręgu, w którym znajduje się ostatnie znane miejsce zamieszkania tego pozwanego.

Podpisy